

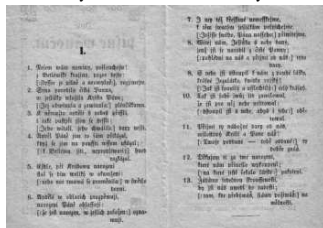
Adventní a vánoční písně na výstavě kramářských tisků Pozdvihni se duše z prachu

Vánoce jsou svátky, které v křesťanské tradici představují oslavu narození Ježíše Krista. Přípravu na samotné Vánoce představuje advent, období čtyř týdnů před Vánocemi. První adventní neděle připadá na neděli mezi 27. listopadem a 3. prosincem, v letošním roce konkrétně na 1. prosince. Písně k období dlouhého půstu a radostného očekávání narození Ježíše Krista jsou, stejně jako koledy, v drobných samostatných tiscích. Jednálo se o jeden či dva dvoulisty, titulní stránka přinášela obrázek betléma a název koledy, poté následoval text koledy bez notového záznamu. Křesťané si je s oblibou kupovali za dva krejčary.

Dnes je zpěv těchto písní, které původně souvisely s vánočním obchůzkovým obyčejem, především vánočním zvukem, podobně jako stavění vánočního stromku nebo

stavění betléma. Zatímco zdobení vánočního stromku se v Čechách „zabydlelo“ až v první polovině 19. století, betlémy se například v Jindřichově Hradě stavěly už od 16. století. Také tradice zpěvu koled je v Čechách zvláště bohatá a její počátky se datují až do 15. století. Barokní chrámové písně byly soustředěny především v tiskárnách Štajerově, Holanově a Božanově. Půvabné barokní koledy pocházejí z pera jindřichohradeckého rodáka Adama Michny z Otravovic. V kramářských tiscích

nejčastěji objevovaly nejnámější a nejoblíbenější písně, jako je prastará píseň Narodil se Kristus Pán (ve zpěvnících doloženo z 15. století), Chťic, aby spal (Adam Václav Michna, 17. století) a Veselé vánoční hody (2. polovina 17. století) nebo novější koledy z 19. století Nesem vám noviny a Tichá noc. Právě původ koledy Nesem vám noviny sahá do konce první poloviny 19. století a je zajímavým příkladem toho, jak se nové a vydatné písně šířily právě prostřednictvím tzv. kramářských tisků mezi nejširší lidové vrstvy. Až letos navštívíte o Vánocích Krýžovy jesličky, nezapomeňte se podívat v nové výstavní síni na Balbínově náměstí na výstavu kramářských tisků Pozdvihni se duše z prachu, kde jsou tisky s koledami též vystaveny.

Štěpánka Běhalová

Jindřichohradecké betlémy odjely na Azurové pobřeží

Muzeum Jindřichohradecka zapůjčuje každoročně betlémy na mnoho výstav po celé České republice i do zahraničí. V letošním roce bylo muzeum osloveno vedením francouzského města Theoule Sur Mer, které se nachází nedaleko proslaveného letovadla města Cannes na Azurové pobřeží. Pro výstavu, jejíž slavnostní vernisáž se uskutečnila v sobotu 30. listopadu, bylo ze sbírky muzea vybráno na 50 historických i současných betlémů z různých materiálů. Hlavní součástí kolekce budou současné dřevěné řezané betlémy. K vidění budou díla Jiřího Neřfka, Romana Galeka, Jana Rody, Oldřicha Ryčla, Jiřího Němečka, Kařla Lexy, Jaroslava Frencla a dalších tvůrců.

Vedle řezaných betlémů budou ve Francii k vidění také betlémy papírové, keramické, skleněné, látkové, paličkované, z kukuřičného šusťáka a z dalších materiálů. Francouzské návštěvnice jistě zaujmou i netradiční betlémy – podmalby na skle Marie Flaškové a minibetlémy Jany Pulcové, jejichž figurky jsou ukryty ve skořápce lískového či vlašského ořechu nebo v lahvičce od parfému. Kolekci doplnilo několik betlémů renomovaných českých tvůrců z jejich soukromého majetku a tradiční vánoční pečivo na vernisáži připravily děti z V. základní školy pod vedením paní učitelky Nadi Hradilové.

Věřím, že naše betlémy potěší francouzské dívky a zpřijemní jim předvánoční i vánoční čas.

Ocenění výherců soutěže „Nožik Tomáše Krýže“

Po pěti letech se do Jindřichova Hradce vrátila mezinárodní soutěžní výstava „Nožik Tomáše Krýže“, do které se přihlásilo 55 vystavovatelů s 80 betlémy z České republiky, Slovenska a Rakouska. Téměř dvě stě návštěvníků mělo možnost při slavnostní

vernisáži spatřit nejenom všechny vystavené betlémy, ale také výherce soutěže ve dvou kategoriích. Ceny jim předal prezident Světové federace přátel betlémů UN-FOE-PRAE pan Johann Dendorfer, starosta Města Jindřichova Hradce Ing. Stanislav Mrvka, radní Jihočeského kraje pro oblast kultury a školství JUDr. Tomáš Vytiska a ředitel Muzea Jindřichohradecka PhDr. Jaroslav Píkal. V kategorii dřevěných řezaných betlémů získal první cenu - Zlatý nožik

Tomáš Krýž Zdeněk Farský z Náchoda, Stříbmy nožik Roman Galek z Jindřichova Hradce a Bronzový nožik Vladimír Cejnar z Děčína. V kategorii kombinovaných a mechanických betlémů získal Zlatý nožik Bohumil Houska z Českých Budějovic, Stříbmy nožik Marek Minář z Lázní Kynžvart a Bronzový nožik Alena Katáková z Krupky. V letošním roce byla udělena i dvě zvláštní ocenění. Cenu starosty Města Jindřichova Hradce získala Jarmila Haldová ze Sedloňova a Cenu ředitele Muzea Jindřichohradecka Alois Zádrapa z Lídečka. Přesto, že si ocenění v letošním roce odneslo pouze osm tvůrců, všechny ostatní práce jsou stejně zajímavé a jistě stojí za to výstavu, která je uspořádána v kostele sv. Jana Křtitele až do 30. prosince, navštívit. K vidění jsou nejenom vítězné práce, ale také třeba minibetlém v řezaném nebo dřevěném betlémském figurantě v nadživotní velikosti a šestimetrový Slovákův betlém.

Alexandra Zvonářová

Jihočeští betlémaři od A do Z

VANĚK VÁCLAV Tvůrce betlémů a loutkář působil dlouhá léta v Soběslavi, nyní provozuje minímuzeum a svou dílničku, bývalou kovárnu v Záluží. Betlémy vyrábí již od roku 1991. Jeho figurky připomínají loutky Jiřího Trnky. Kostry figurek vytváří z hliníkového drátu a dřeva. Hlavičky, ušičky a další viditelné části jsou vymodelovány z tvarovací hmoty. Figurky jsou oblečené do ručně šitých oblečků. Většina z Vanhových betlémů našla svůj domov v daleké cizině. Jeden z betlémů, který je ve sbírce Muzea Jindřichohradecka, obsahuje deset figur v průměrné velikosti dvacet centimetrů. Svátá rodina, darovníci, muzikanti a pasáci s ovečkami jsou umístěni před typickou jihočeskou chalupou.

VARILOVÁ DANA Krajkářka z Českých Budějovic zpracovává do paličkované krajky vedle tradičních krajkářských vzorů také betlémské scény. Vyrábí dva typy betlémů. Figurkový trojrozměrný betlém obsahuje čtáct postavíček v průměrné velikosti patnáct centimetrů. Vedle Sváté rodiny jsou součástí tři králové a pastýř s ovečkami. Další betlém, který vytvořila, nazývá „okna“. Důvod je ten, že se jedná o závěsný paličkový obraz ve tvaru okna, v kterém jsou umístěny betlémské postavy.

VIZINOVÁ SVATA VA Sběratelka a tvůrkyně betlémů z papírových vystřihávacích archů ze Zábřeh u Strakonice, kde si založila i soukromé muzeum papírových betlémů. Její sbírka obsahuje na stovky betlémů, které vznikly z vystřihávacích a skládacích archů vydávaných nejenom v České republice, ale i v okolních betlémských regionech Evropy. Její expozice betlémů je pro všechny návštěvníky otevřena prakticky nepřetržitě a majitelka svému koníčku věnuje veškerý čas.

WOLKOVÁ IVANKA Lidová tvůrkyně z Č. Budějovic se specializuje na tvorbu kraslic a výrobky z různých druhů těsta a ze slámy. Betlémů vyrobila několik typů. K nejzajímavějším patří betlém plochy slaměný, který je umístěn na látkové desce. Betlémská scéna je složena ze Sváté rodiny a betlémských zvířat. Podobně jednoduché zastoupení figur mají i betlémy z kynutého těsta, kterých vytváří nejvíce. Betlémy z těsta, kterých vytváří nejvíce, ale dlouho nepřežijí vánoční období, neboť obvykle skončí v žaludku svých obdivovatelů. S její prací je možno se každoročně setkat na mnoha výstavách po celých jižních Čechách.

ZELENKA MIROSLAV Řezbář a loutkář působil až do své smrti v Třeboni. Byl jedním z zakládajících členů Jihočeské pobočky Českého sdružení přátel betlémů a hybnou silou treboňského kulturního dění. Vedle toho, že sám vyráběl dřevěné řezané betlémy, byl také organizátorem řady výstav v Třeboni a okolí. Jeho betlémy obsahovaly drobné precizně řezané figurky připomínající loutky, které vedle betlémů také vyráběl.

Alexandra Zvonářová

Zprávy:

Expozice v jezuitském semináři - otevřeno denně mimo pondělí od 15. prosince denně od 8.30 do 12.00 a od 13.00 do 17.00 hodin. **Městská vyhlídková věž** je pro veřejnost uzavřena. **Výstavní prostory v minoritském klášteře** jsou otevřeny denně ni mo pondělí od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 16.00 hodin. **Kostel sv. Jana Křtitele** je pro veřejnost otevřen v době konání výstavy Nožik Tomáše Krůzy a při koncertech.

Knihovna Muzea Jindřichohradecka s badatelnou ve Štítného ulici poskytují služby pro veřejnost celoročně v pondělí a ve středu od 12.30 do 15.30 hodin.

NA ŠTĚDRÝ DEN JE JEZUITSKÝ SEMINÁŘ OTEVŘEN POUZE DOPOLEDNE A MINORITSKÝ KLÁŠTER JE UZAVŘEN.

Muzeum Jindřichohradecka Vás srdečně zve **v pátek 6. prosince od 18.00 hodin na VÁNOČNÍ KONCERT volálního souboru X-TET** do kaple Nanebevzetí Panny Marie ve Štítného ulici. Vstupné 80 Kč.

Srdečně Vás zveme na **VÁNOČNÍ KONCERT PETRA PŘIBYLA** **v sobotu 7. prosince od 19.00 hodin** do konferenčního sálu muzea ve Štítného ulici. Vstupné 140 Kč. Vstupenky je možno zakoupit v předprodeji na recepci hotelu Vajgar.

Spolek Přátel starého J. Hradce Vás zve na **přednášku PhDr. Štěpánky Běhalové, Ph.D., s názvem POZDVIHNI SE DUŠE Z PRACHU**, o tištných písničkách a modlitbách nejen k Adventu a Vánocím. **Přednáška** se uskuteční **v pondělí 9. prosince 2013 od 19.00 hodin** v konferenčním sále muzea ve Štítného ulici.

Muzeum Jindřichohradecka Vás srdečně zve do kostela sv. Jana Křtitele na **VÁNOČNÍ KONCERT DĚTSKÝCH PĚVECKÝCH SBORŮ CHVÁLA ZPĚVU** **ve čtvrtek 12. prosince od 17.00 hodin**. Vstupné dobrovolné.

Zveme Vás ve čtvrtek 19. prosince od 19.00 hodin na **VÁNOČNÍ KONCERT PĚVECKÉHO SBORU SMETANA** do kostela sv. Jana Křtitele. Vstupné dobrovolné.

Jindřichohradecké muzeum Vás zve na **výstavu betlémů NOŽÍK TOMÁŠE KRŮZY** do kostela sv. Jana Křtitele. Výstava potrvá do 30. prosince 2013. Ve výstavních sálech ve Štítného ulici jsou umístěny výstavy **NOUZOVKY aneb KDYŽ JSME MĚLI HLUBOKO DO KAPSY, NA SKLONKU MONARCHIE a LETEM HRAČKÁŘSKÝMSVĚTEM**. Výstavy potrvají do 30. prosince 2013.

Do jezuitského semináře na Balbínově nám. vás zve **Muzeum Jindřichohradecka** k návštěvě **NOVÉ EXPOZICE EMY DESTINNOVÉ** a na výstavu **POZDVIHNI SE DUŠE Z PRACHU**, která potrvá do 6. ledna 2014.

NOVUM – měsíční zpravodaj Muzea Jindřichohradecka Ročník XXII. 12/2013

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Píkal Registrační značka: MK ČR 11673

Výkonný redaktor: Pavla Míchalová www.mjh.cz

Adresa: Muzeum Jindřichohradecka, Balbínovo nám. 19/I, 377 01 Jindřichův Hradec

Telefon: 384 363 660 (pokladna), 384 363 661 (pracovny), E-mail: muzeum@mjh.cz